

Zodpovedné obstarávanie minerálov a kovov s pôvodom v konfliktných a vysoko rizikových oblastiach

V roku 2014 zverejnili Európska komisia (EK) a Európska služba pre vonkajšiu činnosť (EEAS) spoločné oznámenie, ktorým sa vytvára **integrováný prístup Európskej únie (EÚ) k zodpovednému obstarávaniu minerálov a kovov s pôvodom v konfliktných a vysoko rizikových oblastiach**. Cieľom integrovaného prístupu je prerušiť prepojenia medzi získavaním minerálov a financovaním ozbrojených skupín. Základným prvkom integrovaného prístupu má byť nariadenie, ktoré upravuje systém samocertifikácie zodpovedných dovozcov štyroch dotknutých minerálov: cínu, volfrámu, tantalu a zlata. Okrem toho EK a EEAS plánujú vytvoriť doplnkové nástroje na podporu implementácie tohto nariadenia, ako aj na účely politického dialógu.

Medzinárodná úprava obstarávania konfliktných minerálov

Iniciatíva EK a EEAS vychádza z **usmernení OECD** (OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas). Usmernenia OECD predstavujú prvú a zároveň medzinárodnú iniciatívu v tejto oblasti. Pri príprave nariadenia je dôležité, aby bolo kompatibilné s usmerneniami OECD tak, aby sa spoločnosti z EÚ, ktoré už implementovali usmernenia OECD, nemuseli prispôbovať novému systému. Zodpovedné získavanie nerastov z konfliktných oblastí je národnou legislatívou upravené v **USA zákonom Dodd-Frank Act (Section 1502)** z roku 2010. Na rozdiel od usmernení OECD, ktoré ponechávajú na samotného dovozcu, aby posúdil, či oblasť z ktorej dováža, je konfliktná alebo riziková, Dodd-Frank Act presne určuje, pri dovoze z ktorých krajín musí dovozca postupovať s náležitou starostlivosťou (Konžská demokratická republika a susediace krajiny: Stredoafrická republika, Južný Sudán, Zambia, Angola, Kongo, Tanzánia, Burundi, Uganda, Rwanda). Zákonná úprava v USA je pritom záväzná pre spoločnosti kótované na burzách v USA.

Navrhovaná úprava dovozu konfliktných minerálov v EÚ

Nariadenie EÚ vytvára **systém dobrovoľnej samocertifikácie**, ktorý je založený na usmerneniach OECD. Zodpovedný dovozca si vytvorí vlastnú politiku zodpovedného obstarávania minerálov a kovov z konfliktných a rizikových oblastí podľa vzoru usmernení OECD (príloha 2). Táto politika bude podliehať auditu nezávislou osobou (akreditovaným audítorom). Členské štáty (ČŠ) budú mať povinnosť zriadiť kompetentnú autoritu, ktorá bude kontrolovať dodržiavanie nariadenia zodpovednými dovozcami. Zodpovedný dovozca každoročne predloží kompetentnej autorite vyhlásenie o zhode s ustanoveniami nariadenia a správu nezávislého audítora. Kompetentná autorita na základe vyhlásenia vydá vyhlásenie o uznaní samocertifikácie. Zároveň bude vykonávať následné kontroly u zodpovedného dovozcu. Nariadenie bude mať teda dosah na dovozcov predmetných minerálov a kovov, orgán štátnej správy, ktorý prevezme úlohu kompetentnej autority, nezávislých audítorov a Slovenskú národnú akreditačnú službu, ktorá v SR zabezpečuje akreditáciu orgánov posudzovania zhody.

Implementácia politiky zodpovedného získavania nerastov bude pre dovozcov dobrovoľná. Spoločné oznámenie EK a EEAS však deklaruje, že systém sa môže neskôr stať povinným. Prvá revízia nariadenia sa plánuje už tri roky po vstupe nariadenia do platnosti. Nariadenie nepredpokladá žiadne sankcie za jeho porušovanie. Ak dovozca nesplní podmienky uložené nariadením, kompetentná autorita jednoducho vydá vyhlásenie o neuznaní samocertifikácie.

Nariadenie (na rozdiel od usmernení OECD) presne **definuje produkty**, ktorých sa samocertifikácia týka, a to na úrovni položiek colného sadzobníka. Naopak, nariadenie len **všeobecne definuje konfliktné a rizikové oblasti**. Doterajšia diskusia sa sústredila najmä na:

1. určenie jednotnej kompetentnej autority na úrovni EÚ namiesto národných autorít,
2. definíciu a identifikáciu konfliktných a vysoko rizikových oblastí, pričom väčšina ČŠ požadovala, aby EK vytvorila a pravidelne aktualizovala zoznam takýchto oblastí,
3. produktový rozsah, ktorý pokrýva návrh nariadenia,
4. akreditáciu nezávislých audítorov.

Kompetentná autorita

EK odmieta vytvorenie **jednotnej kompetentnej autority na úrovni EÚ**. Argumentuje pritom tým, že v rámci EÚ existuje jasné rozdelenie právomocí (výkon legislatívy je v rukách ČŠ). Ak by mala existovať kompetentná autorita na úrovni EÚ, musela by vzniknúť špecializovaná agentúra s vlastným rozpočtom. Jednou z možných alternatív je aj zmiešaný systém, v ktorom by národné autority prijímali vyhlásenia zodpovedných dovozcov a vydávali vyhlásenia o uznaní samocertifikácie a jednotná autorita na úrovni EÚ by realizovala následné kontroly u zodpovedných dovozcov. EK chce zabezpečiť jednotnú implementáciu nariadenia tým, že pripraví usmernenia pre národné kompetentné autority, ako aj vzory potrebných tlačív.

Definícia a identifikácia konfliktných a vysoko rizikových oblastí

EK sa bráni aj zostaveniu **zoznamu konfliktných oblastí**, a to z viacerých dôvodov:

- a) situácia sa môže rýchlo meniť a EK nemá potrebné finančné a ľudské zdroje na monitorovanie situácie,
- b) spoločnosti majú byť pri implementovaní politiky zodpovedného získavania nerastov proaktívne,
- c) zostavenie zoznamu by mohlo spôsobiť diplomatické problémy.

Z toho dôvodu EK v spolupráci s ČŠ pripravuje pre dovozcov **príručku**, ktorá bude objasňovať definíciu konfliktných a vysoko rizikových oblastí, zdroje informácií o týchto oblastiach (napr. rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, pravidelné správy Heidelberg Institute for International Conflict Research, výstup projektu Geneva Academy of International Humanitarian Law and Human Rights, databáza Uppsala Conflict Data Program, Global Conflict Risk Index vypracovaný Spoločným výskumným strediskom EÚ/EU Joint Research Centre), ako aj spôsob výkladu týchto zdrojov. EK zriadila na tento účel expertnú skupinu, ktorej členmi sú zástupcovia ČŠ.

Produktový rozsah

Čiastkové rokovania prebiehajú aj v expertnej skupine pre suroviny, kde sa diskutuje o **produktovom rozsahu**. Niektoré ČŠ navrhli doplniť zoznam o ďalšie položky colného sadzobníka, resp. zahrnúť položky bližšie špecifikovať. Potrebné je zároveň riešiť problematiku druhotných surovín, vedľajších produktov a zásob, ktoré boli obstarané pred vstupom nariadenia do platnosti.

Usmernenia OECD sa nevzťahujú na **druhotné suroviny**, zároveň definujú, čo sa považuje za recykláciu. Tento prístup by malo prevziať aj pripravované nariadenie EÚ. Treba pritom však vylúčiť *false representation* (dovozcovia budú za druhotné suroviny vydávať aj novo získané minerály a kovy).

Podobný postup možno aj v prípade **vedľajších produktov**. Osobitne tu však vzniká problém so zlatom, ktoré môže byť vedľajším produktom spracovania napr. medi. Usmernenia OECD riešia aj túto situáciu: za moment/miesto získania zlata sa v tomto prípade považuje moment/miesto jeho oddelenia od medi (po tento bod sa vykonáva náležitá starostlivosť).

Výnimku pre **zásoby získané pred určitým dátumom** (tzv. *grandfathering*) upravujú aj usmernenia OECD. Povinnosť vykonať náležitú starostlivosť sa tak nevzťahuje na minerály a kovy, ktoré mal dovozca ako zásoby k určitému dátumu (usmernenia hovoria predovšetkým o zlate). Dátum obstarania pritom musí byť overiteľný (napr. vyrazený dátum na tehličkách zlata).

Nezávislý audit

Keďže politika zodpovedného získavania nerastov, ktorú dovozca zavedie, bude musieť byť overená nezávislým audítorom, je potrebné vytvoriť **schému akreditácie audítorov**. Samotnú schému pripraví EK v spolupráci s externým konzultantom. Celý proces by mal podľa doterajších informácií trvať približne dva roky (tender na externého konzultanta, vypracovanie akreditačnej schémy, zaškolenie personálu v národných akreditačných orgánoch). Diskutuje sa aj o možnosti zahrnúť detailnejšie požiadavky na nezávislých audítorov priamo do textu nariadenia.

Vypracovala: Zuzana Silná, odbor zahraničnoobchodnej politiky
zuzana.silna@mhsr.sk

Aktualizované: 31. marca 2015